

Norske prosjekter kan gi Uganda et løft

Av Kjell Thompson

Kampala: Uganda – «The pearl of Afrika» – er virkelig en naturens perle med rikt dyreliv, vakre mennesker, behagelig klima og en fruktbar jord. Men hva hjelper det når 30 prosent av landets 28 millioner er analfabeter, forventet levealder er 47 år og slum og fattigdom er hverdagen for de fleste. Veien til et bedre liv er næringsutvikling, arbeidsplasser og bedre boliger. Derfor kan to store og meget interessante norske prosjekter som er under utvikling i Uganda bidra til viktige skritt i riktig retning.

Det ene er et boligprosjekt, der bygging av 2200 hus i Kampala starter i september i år. Det andre går ut på å etablere en eksportrettet kjøttindustri, som innbefatter alt fra organisering av kvegfarmere til slakting, foredling og eksport av kjøttvarer. Dette prosjektet er ennå på forstudiestadiet, men vil, om det realiseres, få stor betydning for Ugandas landbruk, som over 80 prosent av befolkningen er knyttet til. (Se egne saker side 90 og 102)

I tillegg kommer en rekke mindre prosjekter, blant annet innen treforedling, fiskeoppdrett, rensing av vann, energiforsyning, renovasjon og systemutvikling ved Entebbe flyplass. Uganda er et av Norges hovedsamarbeidsland i Afrika, i tillegg til Tanzania, Mosambik, Zambia

og Malawi, og mottar nær 300 millioner kroner i årlig støtte.

Hittil har det ikke vært lett å få næringslivet til å interessere seg for et MUL-land som Uganda. De fleste vil heller sette penger inn i land der infrastrukturen og den generelle utvikling ligger på et høyere nivå.

Idi Amin er død

De nye prosjektene, som er basert på forretningsmessige prinsipper, kan derfor bidra til å gi et sårt tiltrengt løft i en økonomi preget av fattigdom, arbeidsløshet og naturalhusholdning.

I tillegg kan prosjektene også medvirke til at Uganda forbindes med noe annet og mer positivt enn vold, drap og vanstyre. Aktualisert av filmen «The last king of

Det sentralafrikanske platå utgjør tre fjerdedeler av Ugandas landareal, og det meste av landet ligger cirka 900 meter over havet. Klimaet er hovedsakelig tropisk, men stort sett behagelig. Savanne dekker store deler av landet, særlig etter at det meste av landets regnskog har blitt hogget ned. Victoriasjøen, hvor Nilen har sitt utspring, deles mellom Uganda, Tanzania og Kenya, og danner delvis Ugandas grense i sør. Se faktaboks side 89.

Scotland», som for tiden går på norske kinoer, er nok fortsatt Idi Amins terrorregime fra 1971 til 1979 det mange forbinde med det vakre landet i Øst-Afrika. En despots drap på 300.000-500.000 mennesker lar seg ikke uten videre fjerne fra bevisstheten.

Den vedvarende konflikten nord i landet, der Herrens motstandshær (The Lords Resistance Army) brenner landsbyer, voldtar kvinner og kidnapper barn til krigføringen mot regjeringen, er heller ikke en situasjon som virker forlokkende på utenlandske investeringer.

Men Idi Amin er for lengst død og begravet, og konflikten i nord er lokal og preger ikke resten av landet, men den er utvilsomt president Yoweri Musevenis

store hodepine. Museveni har vært landets president og statsminister siden 1986 og har gitt Uganda en forholdsvis stabil og god økonomisk utvikling, men presidenten betraktes nå med stigende skepsis ettersom han har trumfet gjennom en lovendring for å klamre seg til makten i enda en femårsperiode. En høvding er høvding til han dør, sies det som en mulig forklaring på enkelte afrikanske statslederes manglende evne til å ta demokratiske signaler.

Uganda i et skjæringspunkt

Norges ambassadør i Uganda, Bjørg Leite, som tidligere har vært ambassadør både i Angola og Mosambik og derfor har inngå-

– *Uganda er kommet til et skjæringspunkt hvor det må foretas noen valg, sier Norges ambassadør i Kampala, Bjørg Leite.*

ende kunnskaper om Afrika, ser på Uganda som et land med store muligheter, men også enorme utfordringer.

– Jeg tror Uganda er kommet til et skjæringspunkt hvor det må foretas noen valg, sier hun. Befolkningsveksten er veldig høy, det skaper press på naturressursene. Jord og skog må utnyttes bedre. Jordbruket må over fra selvberging til kommersiell drift. Infrastrukturen må bedres. Veiene er forferdelig dårlige og landet mangler elektrisitet. Uganda har et alvorlig etterslep i kraftproduksjon, noe som blant annet skyldes dårlige råd fra Verdensbanken. Et miljømessig godt prosjekt i Karuma, nord-vest i landet, der norske interesser var sterkt inne, ble nedprioritert av Verdensbanken, mens det prosjektet Verdensbanken gikk inn for

ble liggende i dødvannet. Resultatet er at det i årene fremover må produseres strøm fra diesellaggregater, noe som blir både dyrt og forurensende. Dette går stekt ut over småindustrien. Nå er man i gang igjen med de to store vannkraftprosjektene, og samtidig planlegges det flere små kraftverk. Men dessverre kommer dette sent, sier hun.

Økologiske produkter

På plussiden fremhever ambassadør Leite jordbruket, som etter hennes mening har et stort potensial. Uganda er et meget fruktbart land med et fantastisk klima. De fleste steder kan bøndene høste to, enkelte steder tre, ganger i året, stort sett uten bruk av kunstgjødsel. Etter hennes mening har landet en stor fremtid som produsent av økologiske produkter.

Transportkostnadene blir høye i et land som ikke har adgang til sjøen, og dessuten dårlige veier. Derfor bør råvarene foredles best mulig med tanke på høyst mulig verdiskaping. En norsk biolog fra Universitetet for miljø- og biovitenskap på Ås har funnet ut at enkelte frukter i Uganda har en uvanlig høy konsentrasjon av antioksidanter. Landet har også meget god honning, men den trenger bedre markedsføring. Dette er eksempler på hvilke muligheter som ligger i ugandisk jordbruk om man bare tok moderne hjelpemidler og markedsføring i bruk.

– Om Uganda kunne markere seg ved å produsere miljømessig og økologisk riktig, ville landet kunne opparbeide seg et renommé av samme type som Finland har fått for kvalitet og design på en del kjente produkter. Jeg håper at Norturas kjøttprosjekt (se egen sak) vil bidra til en slik utvikling. Dette er et prosjekt jeg har god tro på fordi det er sterk politisk vilje til å lykkes i å utvikle landbruket. President Museveni kommer selv fra en kvegfamilie. Men det vil kreve et betydelig apparat på norsk side, sier hun.

Adgang til EU

– På hvilke områder ellers er det muligheter for bistand på kommersiell basis?

– Energi, der Uganda har et stort potensial både når det gjelder vannkraft, olje og biomasse. Her har Norge masse ekspertise. Det samme gjelder fiskeoppdrett. Dessuten skog, hvor norsk ekspertise allerede lenge har vært brukt. I tillegg

kommer husbygging, der Pride Architects nå setter i gang et spennende prosjekt. (Se egen sak) Ikke minst legger hun vekt på at norske arkitekter og entreprenører har lang erfaring, ikke bare i å bygge hus, men i å utvikle gode boligområder. Til slutt fremhever Bjørg Leite et annet forhold som kanskje ikke mange tenker på som en norsk spesialitet: Evnen til å skaffe seg markedsadgang i EU.

Dårlig infrastruktur

Men har Uganda forutsetninger for å tiltrekke seg utenlandske investeringer? Det som i første rekke stenger utenlandsk kapital ute er landets dårlige infrastruktur: Vei, vann og elektrisitet. – Dette er vår desidert største utfordring, sier lederen for Federation of Uganda Employers (FUE), Rosemary N. Ssenabuyla. Elendige veier, dyr og usikker elektrisitetstilførsel og mange steder også mangel på vann gjør det vanskelig å drive industri i Uganda. Det aller viktigste er å bedre tilgangen på elektrisitet. Dårlig infrastruktur gjør varene dyrere og svekker bedriftenes konkurransevne.

– Det er politisk vilje til å gjøre noe med problemet, men Uganda mangler planleggingskapasitet. Problemet kan bare løses gjennom bedre planlegging, sier hun.

3-6 kroner timen

En rapport utarbeidet av Federation of Uganda Employers viser forhold i arbeidslivet som ligger lysår fra det norske. Kapitalintensiteten er lav, bare i underkant av 10.000 kroner bak hver

Veiene er elendige både i Kampala og på landsbygda.

arbeider. Det er lavere enn i Kenya, Tanzania, India og Kina. Produktiviteten er også lavere.

Rosemary Ssenabulya sier at lønningene for ufaglært arbeidskraft i dag varierer fra 150.000 til 300.000 ugandiske shilling per måned. Omregnet i norske kroner vil det si fra 525 til 1050 kroner per måned. Med 47 timers uke betyr det en timelønn på mellom 3 og 6 kroner.

Sykefraværet er også betydelig. 24,7 prosent, ifølge FUEs tall fra 2005.

Arbeidsledigheten er enorm. Offisielt sies ledigheten å ligge på syv prosent, men statistikken er ikke å stole på. Mange snakker om en ledighet på 30-50 prosent. Arbeid er heller ikke noe entydig begrep ettersom svært mange er underbeskjeftiget.

Går det an å leve for 3-6 kroner timen?

Tja, sies det – mange dyrker litt selv eller har familie på landet. Og det kan være en fordel ettersom Uganda stort sett er selvforsynt med mat takket være en gavmild jord og et behagelig klima.

Kvinner på vei til markedet med bananer.

Fakta om Uganda

Styresett: Republikk

President og statsminister: Yoweri Museveni

Befolkning: 28,8 millioner

Hovedstad: Kampala

Befolkning i byer: 12,4 prosent

Underernært befolkning: 19,4 prosent

Befolkning under 15 år: 50,5 prosent

Aidsrelaterte dødsfall: 78.000

Slum: 93 prosent av bybefolkningen

Forventet levealder: 47 år

Analfabetisme: 30 prosent

Tilgang til rent vann: 60 prosent

Personbiler: 1,5 biler per 1000 innbyggere

Unge som arbeider: 43,2 prosent

Kilde: Globalis, FN-sambandet